

בס"ד. שיחת* אור ליום ועש"ק פ' וירא, י"ז מרחשון, ה'תשי"ט.

— לעסקני ישיבות תומכי תמימים ליובאוויטש, בחדרו הק' —

בלתי מוגה

א. כ"ק מו"ח אדמו"ר אמר פעמים רבות¹, שמהסדרה של כל שבוע צריכים ללמוד הוראה בחיים. ומובן שכן הוא: כיון שיש לנו א-ל חי נצחי, והוא נתן לנו תורה חי' נצחית, אשר על ידה — עי"ז שלומדים תמיד את התורה ולמדים ממנה הוראה בחיים — אנו עם נצחי חי, ויש ביכלתו לעבור את כל הנסיונות ולעמוד בהם.

בסדרה זו מסופר אודות היהודי הראשון שהי' בעולם. הוא הי' אחד ויחיד, וכל העולם הי' נגדו², עד שראו שהקב"ה עמו, ועוזר לו בכל מה שעושה. ואז בא מלך פלשתים וכרת ברית עם אברהם, ואברהם הי' יכול לגור במנוחה בארץ פלשתים.

ובאותו זמן שאברהם גר בארץ פלשתים, מסופר בהסדרה של השבוע³: "ויטע אשל בכאר שבע"; "ויקרא שם בשם ה' א-ל עולם", שפירסם שם אלקות ואמונה⁴ "ויגר אברהם בארץ פלשתים ימים רבים" — ולאחרי זה בא הסיפור אודות העקידה.

וצריך להבין: מה למדים אנו מזה שאברהם נטע שם אשל? התורה כותבת-מתארת כאן את גדלותו של אברהם אבינו, שבהיותו יהודי יחיד הפיץ בכל מקום אמונה בה' אחד, ומה מוסיף בזה הסיפור אודות נטיעת האשל? וגם: מהי השייכות של "ויטע אשל" לפרשת העקידה שבאה מיד לאחרי זה?

ב. הפירוש של "אשל" בפשטות הוא — אילן גדול בעל ענפים רבים. בהיותו בארץ מדבר, שחום השמש לווהט — נטע שם אילן כדי להתגונן מפני השמש.

(1) ראה קונטרס ביקור שיקאגא ע' 7 (סה"ש תש"ב ע' 29 ואילן). וראה לקו"ש ח"ג ע' 750 הערה 2.
(2) ב"ר פמ"ב, ח. וראה רמב"ם הל' ע"ז ספ"א.
(3) וירא כא, לג"ד.
(4) סוטה י"ד, סע"א ואילן.

(* שיחה זו (עד סוס"ו) הוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפסה (באידיש) בלקו"ש ח"ג ע' 769 ואילן. — במהדורות זו ניתוספו ע"י המו"ל עוד איזה ציוני מ"מ.
וראה גם מכתב י"ז מ"ח שנה זו (אג"ק ח"ח ריש ע' נט): "ע"ד מה שנדבר אמש באסיפה בענייני דיומא דפרשת השבוע כו".

בגמרא⁵ איתא ש"אשל" אינו אילן אחד, אלא אברהם נטע "פרדס", גן שלם של עצי פרי, כדי "לההנות עוברים ושבים" מהפירות. ועוד דעה, ש"אשל" היינו "פונדק" — אכסני', היינו, שאברהם נתן לאורחים לא רק פירות, אלא גם אכילה ושתי', בשר ויין וכו', וגם מטה⁶, ועד — כמסופר במדרש⁷ — שאברהם גם סידר (בשכיל האורחים) בביתו סנהדרין, בכדי לענות על השאלות שעלולות להתעורר אצל האורחים.

התורה מספרת לנו כאן האופן שאברהם אבינו עסק בהכנסת אורחים: הוא לא הסתפק בנתינת לאורחים לחם, מלח ומים, שדי בהם כדי להשביע; אברהם אבינו לא הסתפק בנתינת המינימום, אלא נתן להם גם דברים של תענוג: פירות, יין, כל מיני מגדים, מטה, ואפילו גם סנהדרין להשיב על שאלותיהם, וכל זה נתן להם למרות שהיו אצלו אנשים זרים לגמרי.

ומזה צריך ללמוד כל יהודי: בלבו של כל אחד נטועה מדת הצדקה וגמילות חסדים. עליו לדעת שמדה זו, שיש לו בירושה מאברהם אבינו⁸, היא לא רק כדי לתת להזולת דברים הכי מוכרחים, אלא גם כדי לתת לו דברי תענוג; ולא רק במוכן הגשמי, אלא גם לפתור את בעיותיו הנפשיות.

ג. הענין דעשיית צדקה באופן האמור לעיל, לתת לא רק דברים של הכרח אלא גם להנותו בדברי תענוג, מושרש במיוחד אצל הורים בנוגע לילדיהם. כיון שילדים הם חסרי אונים, מושרש בטבע ההורים לתת לילדיהם כל המצטרך להם (מבלי להתחשב אם הילדים ישלמו זאת אח"כ אם לא), לא רק ההכרחיות שלהם; וכן בנוגע לחינוך, מחנכים ההורים את הילדים באופן שיתפתחו ויגדלו במלוא המדה, הן בגשם והן ברוח.

אצל בני", כמו אצל אברהם אבינו, קיים יחס זה לא רק לילדים שלהם, אלא גם לאנשים זרים. בלבו של כל יהודי נטוע, שמה שקיבל ע"י יגיעה ומאמץ רב, יתן לאיש זר לגמרי; ולא רק כדי להשביע את צרכיו בגשמיות, אלא גם לפתור את בעיותיו הנפשיות.

הנהגה כזו היא למעלה מהשכל: לתת לזולת מה שחסר לו — מבין גם השכל, דכיון שחסר לו משהו, צריכים למלא זאת, שהרי רחמנות עליו. אבל לתת לזולת מה שלא חסר לו, אלא רק לשם תענוג — הרי זה בא מצד מדה מיוחדת של טוב שנובעת מלמעלה מהשכל; שמצד מדת הטוב שלו משתדל שגם להזולת יהי טוב.

(7) ב"ר פנ"ד, ו.

(8) יבמות עט, א.

(5) סוטה שם ובפרש"י.

(6) מדרש — הובא בבחיי שם (כא, לג).

ואם כן הוא בדברים גשמיים, הרי זה במדה יתירה בדברים רוחניים, כיון שחסרון רוחני, חסרון בהנשמה — כואב הרבה יותר, וקשה יותר לתקנו מאשר חסרון בהגוף.

ולכן הסדר אצל בני", שבכל מקום שאליו הגיעו — במדינה חפשית, או במקום שלוחצים אותם — לא התחשבו בשום דבר, אלא מיד יסדו ישיבות ותלמודי-תורה⁹, והשתדלו להעמיד אותן באופן שיעניקו לא רק את המינימום הנדרש לתלמידים ותלמידות, אלא במלוא המדה, "יגדיל תורה ויאדיר"¹⁰.

ד. ועתה תובן השייכות של "ויטע אשל גוי" לעקידה:

כח המסירת נפש אצל אברהם ויצחק לילך לעקידה, בהיותם "בארץ פלשתים ימים רבים", במדינה שלא לחצו ודחקו אותם, והיו חפשיים לגמרי — בא מ"ויטע אשל", מהנהגתם באופן של חסד שלמעלה מטעם ודעת. ולכן גם בהיותם בזמן של מנוחה "ימים רבים" — הלכו לעקידה בשמחה.

ה. זוהי גם הוראה לכל הדורות:

נדרשת מיהודים הנהגה של מסירת נפש, במיוחד בנוגע לחינוך הילדים — שכל מה שעמלו במשך שנים רבות, ימסרו עבור חינוך הבנים והבנות, לא רק שלהם, אלא גם של אחרים; ולתת להם לא רק דברים של הכרחיות, אלא מלוא המדה של יהדות, תורה ומצוות.

ואז גדל דור של מסירת נפש, שגם בהיותם במדינה חפשית מוכנים הם להקריב כל אשר להם, גם את חייהם, בשביל אמונה, תורה ומצוות, בשביל כל מה שקשור עם יהדות.

ו. בשעה שהנהגה היא באופן האמור לעיל, אזי ישנה ההבטחה של הקב"ה שהשכר עבור התמיכה בישיבות, הגדלתן והעמקתן, יהי' לא רק "דולר תמורת דולר", אלא הקב"ה ישלם כמה פעמים ככה (כפי שמצינו באברהם אבינו, שהתחלה היתה עם ילד אחד, ומזה נעשה "והרבה ארבה את זרעך ככוכבי השמים וכחול אשר על שפת הים"¹¹), לא רק בכסף — על זה מיותר לדבר — אלא גם בשאר ענינים: בריאות, אריכות ימים, ונחת מילדים.

11) וירא כב, יז.

9) ראה יומא כח, ב.

10) ישעי' מב, כא.

"ולא ירע לבכך בתתך לו"¹² — יתן הקב"ה שיקבלו בשמחה את הלימוד מהנהגת אברהם אבינו ויצחק, ליתן עבור הישיבות ביד פתוחה ורחבה ובשמחה, ואז יחזיר הקב"ה כמה פעמים ככה, לא רק בכסף אלא בכל המצטרך.¹³

*

[לפני התחלת השיחה, סיפר א' הבעה"ב מביקורו ברוסיה. ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:]

מה שצריכים לפרסם משם הוא — שמבלי הבט על הקשיים יש שם יהדות. ומזה מובן במכ"ש בנוגע למקומות שבהם ישנו חופש — עד כמה צריכים להשתדל בעניני יהדות, הן בשביל עצמם, והן כדי להשלים כל מה שבהכרח חסר שם. ברוסיה חיים שני מליון יהודים. וא"כ, צריכים כאן שני מליון יהודים שיעסקו עבור עצמם וגם כדי להשלים מה שבהכרח חסר שם.

[א' הבעה"ב דיבר אודות חסרונות של מקום מסויים, ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:]

הדיבור בענין של חסרון יכול להיות בשני אופנים. ולדוגמא: כאשר רוצים לדבר אודות מישהו שיש לו רק יד אחת רח"ל, יכולים לומר שחסרה ידו השמאלית, ויכולים גם לדבר אודות המעלות של ידו הימנית, שפועל בה רבות כו', ומזה שמדברים כל הזמן אודות מעלת היד הימנית, מבינים בדרך ממילא שחסרה היד השמאלית, אף שלא אומרים זאת בפירוש. ועד"ז בכל ענין, שצריכים לדבר אודות המעלות, ובדרך ממילא מבינים בנוגע להענינים שלא מדברים אודותם.¹⁴

[הרש"ג שי' אמר שצריכים ליתן חיזוק להבעלי-בתיים. ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:]

ככלל, אלו שבאים לכאן, הרי הם באמצע העשי' ("זיי האַלטן דאָך אין טאָן"), אלא, שכמו בכל עניני קדושה הקשורים עם הקב"ה שהוא אין-סוף, הרי ככל שהמצב הוא טוב, יכול להיות יותר טוב, ועל זה שייך ענין החיזוק.

12) ככה", ונתבאר בלקו"ת לג"פ שם (אוה"ת בראשית (כרך ו) תתרכ"ב).
14) ראה גם תו"מ ח"ח ריש ע' 104.

12) פ' ראה טו, יו"ד.
13) ראה תו"א בתחלתו (א, ב) שע"י הצדקה "נעשה מוחו ולבו זכים אלף פעמים